

ACC. N:R. M. 7931 : 1-10.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Blekinge Upptecknat av: namnet ej utsatt.

Härad: Adress:

Söken: Karlskrona Berättat av:

Uppteckningsår: 1941. Född år i

Lövmarknaden i Karlskrona s. 1-10.

Fragment av majvisa. s. 10.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M. 7931 : 1-10.

Landskap: Blekinge Upptecknat av: namnet ej utsatt.
Härad: Adress:
Söken: Karlskrona Berättat av:
Uppteckningsår: 1941. Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Lövmarknaden i Karlskrona s. 1-10.
Fragment av majvisa. s. 10.

Skriv endast på denna sida!

Ordstävet "Vi träffs på Lövmarknan" är allttjämt brukbart inom östra Blekinge.

Jag är Karlskronabo och född och uppvuxen i Kalvhagen. Redan e par veckor före själva lövmarknaden hade vi i denna stadsdel v sa förkännningar av vad som komma skulle. Vid Arvid Nilssons gr där låg nämligen en fastighet, som ståttade med skylten "Rum fö resande" och här hade sedan långa tider tillbaka sitt tillhåll alla de italienare, som då utgjorde ett så markant inslag i fo livet på Lövmarknaden. Inne på det lilla "hotelllets" gård rådd under veckorna före marknaden ett rörligt liv. I ett skjul arb tade sålunda gipsmakarna. I stora spannar rörde de ut gipsen o på ett bord hade de sina formar. Och hur nyfikna stod inte vi där runt omkring för att få se vad som kom fram ur den klumpig och formlösa och av tusen lortiga handgrepp neäsmutsade formen I bland var det en vacker lockig gosse, ibland en söt flicka m svallande hår, men oftast var det nog små och stora kattor och dar, som de flinka gipsmakarehänderna trollade fram. Inne i en bod ställde de sedan upp alla gipsfigurerna till torks och där de man se hundretals precis likadan kattor eller hundar sitta vid varandra och stirra ut på den mörka gården. När figurerna kat började försäljningen rätt om det inte hade hunnit att bli lövmarknadsdagen.

Även de italienare, som sålde "luftbaklanger" höll till här nere i "Rum för resande". De hade med sig en liten besynne lig maskin, som hade ett munstycke, över vilket de krängde gu miblåsan, och så öppnade de en liten kran och, vips, var en be long färdig. På samma ställe och i en gård strax intill brukar positivhalarna ha sitt tillhåll. Dessa hade oftast med sig en kramlåda och en papegoja eller en liten apa, som plockade frar de nålar och förgyllda märken som utgjorde huvudinnehållet i

lilla sammetsklädda låda. Andra åter hade en papegojbur, vars ten innehåll en låda där "lyckobrev" fanns till salu. Lyckobreven innehöll alltid ett fotografi och en slags spådom, som ortalade vad ensöde skulle bli. Var det en flicka som köpte brev plockade papegojan med näbben upp ett rött brev, och var det gosse, som skulle bli den lycklige innehavaren av ett "ödesbrev" så plockade den förståndiga "gojan" upp ett blått brev, där den förundrade ynglingen kunde få läsa sin levnads kommande skift och skåda sin tillkommandes drag. Samtliga italienare saluförde dessutom en liten läderlapp, kallad "näktergal" som man kunde på in i munnen och medelst vilken den konstförståndige kunde få bringa en serie visslingar, som på ett verkliga förbluffande härmed näktergalens drillar och kluckningar. Under själva lövmarknaden förde dessa kramförsäljare förresten ett oerhört levne med sina "näktergalar" ty i att spela på dem var de alla visser och dettingick tydligen i reklamen att de skulle spela såket och så högljutt som möjligt. Lövmarknadsdagen var det en vanlig fest att stå utanför deras logi och se dem komma i en lång krypande fram ur den smala portgången till "Rum för resande" för att bege sig upp till Stortorget. Ballongklasarna svävade då öderas huvuden och lyste i regnbågens alla färger, på ena armen hade de en massa gipskattor och över axeln en kramlåda. Och så visslade de på sina "näktergalar" så det stod härliga till. Det är minsann ett minne som man alarig kan glömma.

Dagen före lövmarknaden hade vi barn ett väldigt arbete dernere vis Skeppsbron. Då gick vi från skuta till skuta och ting ut lövruskor och småbjörkar. När vi så fått en tillräcklig orter lånade vi en båt och for över till det då obebyggda Hästö eller till Verkö där vi med knivar och småxor foro fram som valdaler bland björkarna och lönnarna. Fullastade till relingen i

vi så under sång och skämt in till Skeppsbron där vi mot femtio-öringar sålde våra lövruskor till skepparna, som beordrade gästarna att genast gå till väders och sätta en björkkvast i varje mast-topp. Ibland erbjöd en och annan skeppare på skoj pojkarne att själva änta dit upp för enextra fem-öring, och var säker på att kalvhagspojkarne kunde konsten att änta i fall och linor och att inga masttoppar var för höga för dem.

Tidigt på samma morgon som lövmarknaden skulle avhållas vi vi återigen ute på lövtäckt, men då gällde det de egna hemmen. Varje gård, om liten eller stor, skulle det då i ett hörn resen en liten lövsal, så stor att familjen kunde sitta där med bord och bänkar. Lövmarknadsdagen åt vi alltid alla måltiderna i denna lövsal och på kvällen vid så där sju eller åtta-tiden hade alltid en liten fest där. Då bjöd mor oss barn på vars en hög kor eller plättar och far fick en sup eller två. Denna lövsal fäddes även kvar under midsommarhelgen och då var det brukligt att betag gick från gård till gård och hälsade på varandra och beundrade varandras lövsalar. I en del gårdar kunde det hända att barnen gemensamt fäste ihop ett par klädstakar eller en gammal mastspita och kätade tillställningen sedan med grönt till en midsommarstång. Men sådana vackra midsommarstänger, som senare kommit bruk efter sedvänjor på andra håll, det hade vi aldrig. För o karlskroniter var en pyntad midsommarstång nästan okänd. Nej, midsommardagen satt man i "lövsalen" eller också var man ute på Vemö. Men midsommarkvällarna nere i Kalvhagen kunde vara verkligt festliga. De flesta "italienarna" var nämligen kvar i sitt log över helgen och då gick de från gård till gård och spelade dra spel så det stod härliga till. Och nere vid Skeppsbron där hade vi ibland lånat hop så gott som alla skutornas livbåtar och kladdade dem med gröna ungbjörkar och så rodde vi i rad efter varandra

med de tullastade båtarna och sjöng de vemodiga visorna som vi köpt av vissångarna uppå på torget under lövmarknaden eller stände invid dem lärt oss utantill. När vi då passerade förbi sktorna, så kanske satt där på kajuttaget någon sjöman med drags och då spelades och sjöngs det av hjärtans lust.

I en liten gård nere i Kalvhagen, jag tror att husfadern fångkonstapel, hade de en gång som jag minns lövat väldigt stilig. På vår sin sida om porten stod höga björkar fastbundna oändliga från rännsten och in genom porten till stugans ingång låg små björkkvistar lagda så att de bildade en lång grön matta. Hma berättade vi detta för mor och föreslog att vi skulle göra kadant utanför vår port. Men då blev mor arg och sa: "Sådant lövande är att fresta Gud. Ni ska nog få maja utanför min port e gång, med det blir inte förrän jag står lik på bockarna i vedb Och så fick det vara med det. Men jag tror att även andra mäns kor hade tagit sig illa vid det där blomstrandet, ty vad jag kkomma ihåg upprepades det aldrig, utan även den familjen nöjde sig i fortsättningen med lövsalen på gården.

Några flaggstänger hade vi i allmänhet inte på de små gårdarna i denna stadsdelen. Men midsommarafton hände det ofta att fick låna den långa "båtshaken", som tillhörde brandredskapen o skulle finnas på varje gård. Den brukade vi då kroka fast vid vedbodtaget och med en hemmagjord flagga i spetsen. Men så ble det förbjudet, tror ja, därför att vi hade felaktiga flaggor. brukades nämligen unionsflaggan, och den "sillsalaten" kunde v småbarn inte få ihop, utan vi sände alltid till våders den "re flaggan. På kroken till denna "båtshake" som alltid hängde ned brukade vi sedan hänga en krans som vi antingen band själva elburit hem från lövmarknaden.

I en av de största gårdarna nere i Kalvhagen bodde vår mter. Där firade man lövmarknaden alltid så att husvärdens fami

gjorde i ordning ett väldigt kaffebord. De lade dörrar på bocc och på detta låg sedan vit duk och på kanterna av den flätade eklövsgirlander. Utmed kanterna på det stora bordet stod kaffekopparna och i mitten ett väldigt kakfat med hembakta vetebullar och andra bakverk. Runt kakfatet låg också eklövsgirlander, mer runt kaffekannorna, sockerskålen och gräddkannorna låg vackra marknadskransar. Och så bjöds hela gårdens befolkning, stora och små, till lövmarknadskafe, och värden tackade för god grannskap ja och så hurrade man för en glad sommar. Senare på kvällen brukade barnen leka rindanser på gårdsplanen och då hade flickorna alltid sina lövmarknadskransar kring huvudena. Pojkarna ville ju gärna vara med på den dansen, utan sysslade mest med sina pojor och andra olåsting som de köpt på lövmarknaden.

En av de lövmarknader jag bäst minns inträffade någon gång på 70-talet. Omedelbart efter skolans slut hade jag fått resa till mormors i Flymen. Vi hade gjort den överenskommelsen, att jag skulle stanna där tills lövmarknaden då mormor som vanligt skulle in till stan med kransar. Dagarna för lövmarknaden var det minsann knogigt att bo på landet. Varje ledig stund skulle plocka blommor. Och alla hade sina blomställnen, som obehöriga fick komma och plocka på. Där fanns natviolsstället, där Mannadallergrässtället och där fanns ställen för gubben i det gröna allt vad de hette. De riktiga kransarna skulle bestå av nio sorts blommor, men jag kan inte komma ihåg vilka blomster det skulle vara. Men de kom sällan intill stan, ty stadsfolket begreps sig inte på sådant. De ville helst ha blåklintskransar och prästkragskransar.. Men många av kransgummorna ville inte frångå de vanliga kranskombinationer, och jag undrar ändå om inte de där kransarna med många sorters blommor var de vackraste. Åtminstone ville mor därhemma alltid ha en sådan krans att hänga över den breda tvåmanssängen.

När vi plockat alla blommorna sattes de i vattnen för att vissna. Men redan dagarna före höstmärknaden gjorde vi iordning de små kransarna av kattfötter och gul fetknopp, som skulle sitta på "klynakåstarna", det vill säga alnslånga avhugna grenar skalad björk eller sälj eller hassel eller vide. De skars allt till så att de blev en tre eller fyra pinnar kvar som strålade liksom en gles kvast. I spetsen på dessa sattes fast små vita kvastar av skalad björk och på dessa trädades sedan de små krarna av kattfötter fetknopp. I bland målades också klynorna i rödgrönt och blått.

Vid tolv eller ettiden på natten började så vaneringen till Karlskrona. Nästan från var liten stugstig kom en gumma med två blomkorgar hängande över axeln, en fram och ^{en} bak. Och nästan alltid hade hon följe med småbarn. Väl inkomna till stan sökte de upp bekanta där de togs emot med kaffe och rågskorpor, och så fick sitta på gårdarna och binda sina kransar tills det blev tid att vandra upp till torget. De färdiga kransarna var då hängda över en i rött och blått målad skalad käpp av hassel. På Ristorget i kransgummorna sitta i långa rader. De hade väl var ett utrymme av ungefär en meter och man ville alltid sitta så nära "musiken" som möjligt. De flesta satt på bara stenläggningen, men många te en pall av sina stadsbekanta. I en korg hade de en kaffeflaska väl inlindad i papper och sjalar, och då och då framgå nattkröket tog de sig en liten tår. De som var riktigt förtänksamma hade lånat en träbalja som stod full med vatten och däri hade de sitta blommor. I den baljan förvarade de även de visselpipor och flötar av hassel och rönne, som pojkarna skurit till. De måste liksom i vattnet för annars snorknade de så att de ej kunde användas. Och så började kransbindandet. Småbarnen ordnade blommorna i små buketter och kransbinderskaⁿ hade bara att sträcka ut handen så "flydde" de genast den rätta blombunt. Men i rätt ordning

skulle det vara! Ack, vad det såg skickligt ut! t.ex. av dallergräs eller någon annan långskaftad blomma. De mellan vänstar handens tumme och pekfinger och så sköttes ga med den högra handen, som behändigt snodde garnet antingen i eller runt. Först dallergräs, vars blomställningar vipade o dallrade, sedan daggekåpa, sedan prästkragar, sedan ett rött pi blad och så dallergräs igen. Ack ja, de pionerna! Vilket best var det inte med dem. Var sommaren varm slog de ut för tidigt var det kallt blev de bara i knopp. I det senare fallet fick driva dem några dagar inomhus, men i det tidigare fallet fick man försöka att på kvällen träda in de svällande knopparna i va äggskal, som sedan fick sötta på tills de packades upp på torgsbacken Lövmarknaden. De såg de så knoppande och friska i Storleken på kransarna var något varierande. De flesta herrar skulle ha dem trädde över hattkullen och ibland kom de och lå de hattarna till prov, så att kransarna kunde bindas efter de Flickorna däremot hade sina kransar huvudsakligen på armen e i ett snöre om halsen så att de hängde över bröstet.

Själva Lövmarknaden började klockan sex på kvällen. Då de Flottans musikkår från en liten estrad invid Rådhuset som lövad med stora björkar. Under estraden låg det alltid någon sov, antingen av trötthet eller av rus. Invid Rådhuset på bader där kransbinderskor satt i långa rader låg väldiga lövhögar körd av bönder. Likaså brukade de lasta av sitt lön där nu k serthuset ligger. Det var detta lön som de flesta staborna k te av för att göra lövsalar på sina gårdar. Men på kvällarna kade pojkar och flickor ta sådant lön i stora ruskor och dem i händerna gick de så i rader på torget. Mötte de en so ville nojsas med vipade de till den med lövruskan, och ibla kanske så hårt att den "vispade" blev arg och ville ge igen. då började det slås av alla ktafter. Ibland gick det så het

mellan pojarna och flickorna, att polisen måste ingripa, och ligen förbjöds denna något hårdhänta lek.

Mitt framför rådhuset hade matståndens sina platser. Där sveraste lagad kall mat och bredda smörgåsar. Stora byttor lågråkade med stora gråa kroppkakor och jag försäkrar att här g^o goda affärer. Men det var huvudsakligen stabor som frekventer^{te} de stånden. I stan var det ju bevars inte fint med "råa" kropp^{or} längre utan där skulle det vara kroppkakor av kokta potatis. när därför männen och gubbarna här återfann sin barndoms bästa mat, så kunde de faktiskt inte låta bli att slå sig ned och s^asa. Och det var offentlig spisning, precis så som för kungari brukade äta nere i kungshuset, så att hela stan kunde se på tningen och höra rapandet. Och bredvid hade bryggarna sina väldiga liggarer med fradgande starkt öl. Det var tider det. Även pannkakor och rållpor serverades, liksom kokta och stekta ägg. På nätterna kunde det ibland hända att de gummor, som hade matståndens somnade ifrån alltsammans och då kunde vem som helst sätta sig till vid deras bord och äta och smörja kråset utan behöva betala något alls och inte ens tacka för maten. Från Småland var alltid nedresta "tunnrågummor" som i bastanta och järnbeslagna grant målade kistor förvarade de eftersökte tunninslagna i lagom tjocka buntar med ett papper om..

På platsen framför Fredrikskyrkan stod kopparslagare och bleckslagare och bredde ut sina varor till beskådande. Deras nämnsta avnämare var givetvis lantbor och sådana unga par som i giftastankar. Ett annat mycket gouterat inslag i marknadslivet var de blinda, lama eller på annat sätt **lytta** sångare, vil^{ka} vanligtvis hade sina platser runt omkring kungastatyn mitt på get. Några speciella sånger för lövmarknaden fanns dock inte de sjöng de då vanliga folkvisorna av typen "Skön Amanda i f^{ör}ret sett" o.s.v. Den mest populäre typen bland dessa vis-sångar

"Blinde Anton", en stenhuggare, som skadats vid en sprängning förlorat synen. Han spelade dragspel och sjöng om sin olycka i pengarna trillade snällt ned i hans hatt. "En blix och en kn mina ögon de fall.

Det var det sista av
världen jag såg"...

sjöng han med en vacker och melodisk dröm. Så fick man begära älsklingsånger, och kunde han dem så sjöng han dem. Några lövmarknader minns jag en flicka på så där 20 år som sjöng en hel del besynnerliga sånger, som vi aldrig förr hade hört. En av var visan om Sinklär, och den varade nästan en hel timma.

Ett rätt roligt inslag på Lövmarknaden var pojkarernas käjpar. Varje pojke med självaktning skulle nämligen ha en lövmarknadskäpp. Antingen var denna en smal skalad hasselkäpp av gefär samma storlek som de hasselkäpparna som användes då båtmän och marinärer fick slita spö, men nu målade med röda och i slingor, eller också var det eke eller björkekäppar, som skalades. Men det fina med dem var att de skulle vara så krokigt växta i möjligt, och helst skulle det sitta kvar några knutor av masu sådana där taggiga utväxter. Men dessa knölpåkar blev snart föbjudna ty vid slagsmål kunde de bli ganska farliga. Och det är ju klart att Lövmarknaden var en slagsmålsens tid. Det var stallet gesäller som slogs med bonddrängar, och det var fulla sjömän, som slogs med poliserna eller med patrullerna, som den natten ständigt var igång.

Och nu ska vi gå hem till stugan i Kalvhagen igen, och se hur mor gjort den lövmarknadsfin! I sitt lövpynt höll hon sig lut till vad gammalt och fornt var och tålde inga nymodigheter. Över gårdsdörren skulle hänga en lövmarknadskrans. Den togs bort efter midsommardagen. I sängkammaren över stora sängen hängde lövmarknadskrans. Den fick hänga där tills den alldeles torka

sönder. Bakom kakelugnarna stacks björklöv och löv sattes i kakelugnsnischen. Vidare lövades över fönstren men inte på golvet. De två små "kryddekåstarna", som mor själv köpt på lövmarknaden till sig själv och far sattes fast med en nål på väggen bakom sängen. De på senare tid så vanliga papperskaramellerna sattes också upp ovanför barnens sängar. De hade alltid små versar på som minne av lövmarknaden. T.ex.: "En rosenknopp liknar din leende mund,ack, Anna, jag ville dig kyssa på stund."

Vi hade en gång en hjälprede åt mor, som var från Nätttrab. Hon brukade sjunga en midsommarsvisa, som jag kommer ihåg följande utav:

God afton i som hemma är,
maj är välkommen.

I afton ska vi gästa här
Linden bär de gröna löven om våren.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Bakida